

092 The true value of oppositions in life and art

Vooraf

De Engelse Myfanwy Piper Evans¹ vraagt in augustus 1934² aan Mondriaan om een artikel te schrijven voor haar nieuwe tijdschrift *Axis*.³ Dit tijdschrift *Axis: A Quarterly Review of Contemporary Non-Figurative Painting and Sculpture* is het eerste avant-garde tijdschrift in Groot-Brittannië dat aandacht besteedt aan voorstellingsloze kunst. Het eerste nummer verschijnt in januari 1935, het laatste (achtste) in de winter van 1937.

Winifred Nicholson⁴ maakt begin 1935 een Engelse vertaling van Mondriaans tekst *La vraie valeur des oppositions*⁵, die opgestuurd wordt naar de redactie van *Axis*. De tekst zal echter niet in *Axis* verschijnen.

In 1941 - hij woont en werkt inmiddels in New York - gaat Mondriaan samen met Charmion von Wiegand⁶ het typoscript van Winifred Nicholson opnieuw redigeren. Hieruit ontstaat een nieuwe versie van *The true value of oppositions* die hier wordt gepresenteerd.

Bron

In Mondriaans nalatenschap zijn in archiefmap '32' vier bronnen aanwezig van de tekst *La vraie valeur des oppositions*. Twee bronnen zijn in het Engels⁷ (manuscript '32a' en typoscript '32a') en twee bronnen in het Frans⁸ (typoscript '32b[1]' en typoscript '32b[2]'⁹).

De twee Engelse bronnen hebben als titel *The true value of oppositions in life and art*. Het manuscript '32a' telt zes - rechtsboven genummerde - velletjes papier. Het typoscript '32a' telt vier - midden boven genummerde - getypte pagina's en heeft naast de getypte ondertekening nog een getypte dagtekening: 'Paris. December 1934.'¹⁰ We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

Volgens Harry Holtzman¹¹ is typoscript '32a' de Engelse vertaling van Winifred Nicholson. In het archief van Winifred Nicholson in de Tate Library & Archive¹² bevindt zich een fotokopie van het typoscript *The true value of oppositions*, die in lettertype, regel- en pagina-einden overeenkomt '32a'. Ook de vermelding 'Piet Mondrian' rechtsbovenaan iedere pagina komt overeen. De fotokopie in de Tate Archive is echter niet volledig, de laatste bladzijde ontbreekt.

Manuscript '32a' is overgeschreven van typoscript '32a'. Dit is te concluderen uit het feit dat de correcties in het typoscript zijn meegenomen in de lopende tekst van het manuscript. In de tekstontwikkeling was er eerst het typoscript en vervolgens het manuscript. Het manuscript '32a' is dus de laatste versie.

De Franse bronnen in het Holtzman Deposit worden behandeld in de toelichting van 061 *La vraie valeur des oppositions*.

The true value of oppositions in life and art vormt een zogenoemde dubbele presentatie met 061 *La vraie valeur des oppositions*.

Basistekst en leestekst

Manuscript '32a' - in het Holtzman Deposit - is overgeschreven van het typoscript '32a' en is dus de laatste versie van *The true value of oppositions in life and art*. Manuscript '32a' is de basis voor de leestekst. De correcties in het manuscript zijn doorgevoerd in de leestekst.

Titel

¹ Myfanwy Piper Evans (1911-1997), Engelse kunsterica; echtgenote van de Engels kunstenaar John Piper (1903-1992).

² CRII: 157.

³ Zie Vooraf van tekst 061.

⁴ Winifred Nicholson (1893-1981), Engels kunstenaar, vriendin van Mondriaan (eerste echtgenote van Ben Nicholson).

⁵ Digital Appendix: Supplements 092-1 'The true value of oppositions' (typescript Winifred).

⁶ Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunsterica en kunstenaar.

⁷ Holtzman Deposit: Box 2, Folder 32a.

⁸ Holtzman Deposit: Box 2, Folder 32b.

⁹ Archiefmap '32b' bevat twee typoscripten; ter onderscheiding is '[1]' en '[2]' toegevoegd.

¹⁰ Digital Appendix: Supplements 092-2 'The true value of oppositions' (typescript 32a).

¹¹ Harry Holtzman (1912-1987), Amerikaans kunstenaar, Mondriaans erfgenaam.

¹² Tate Research Centre, Millbank, London - TGA 8617/2: Photocopy of typed document 'The True Value of Opposition' written by Piet Mondrian and translated into English by Winifred Nicholson.

De oorspronkelijke titel van de vertaling van Winifred Nicholson is: ‘The true value of oppositions’. Mondriaan vult in het typoscript deze titel aan met ‘in life and art’. In het manuscript vinden de aangepaste titel: *The true value of oppositions in life and art*. Dit is tevens de titel van de gepresenteerde tekst.

Datering en ondertekening

Winifred Nicholsons typoscript ‘32a’ is gedateerd: ‘Paris. December 1934.’ Manuscript ‘32a’ is niet gedateerd, maar wel ondertekend: ‘Piet Mondrian’. Een beredeneerde datering van manuscript ‘32a’ is vastgesteld op ‘tweede helft 1941’. Dit op grond van het feit dat Charmion von Wiegand Mondriaan geholpen heeft met het corrigeren van Winifreds typoscript en zij een intensief contact had met de kunstenaar in de tweede helft van 1941.

Ontstaan en publicatie

Charmion von Wiegand maakt in haar dagboeknotitie van 7 juli 1941 melding van Mondriaans plannen voor een boek: ‘He explained to me about the book – that he would give all his time to it as soon as he was through with his work for the exhibition in October and that he would get it out privately if there was no other way. [...] He outlined what should go in it – the first autobiographical piece, the dialogue, the Circle article, *the Nature of Oppositions*¹³, the new article on Oppression and Freedom in Art, and some of neo-plasticisme’.¹⁴ We vermoeden dat Von Wiegand met ‘the Nature of Oppositions’ Mondriaans tekst ‘The true value of oppositions’ bedoelt. Jaren later (1947) schrijft zij in een brief aan Robert Motherwell¹⁵: ‘The other essays which I translated and worked on with Mondrian include: [...] 6) The Nature of Oppositions (using an English and a French manuscript)’¹⁶.

Uit dit laatste brieffragment blijkt dat Mondriaan en Von Wiegand samen aan *The true value of oppositions in life and art*¹⁷ hebben gewerkt en dat ze daarbij gebruik hebben gemaakt van een Franse en Engelse bron. Von Wiegand spreekt hier over ‘an English and a French manuscript’, maar we vermoeden dat het hier gaat om Winifred Nicholsons typoscript ‘The true value of oppositions’ (typoscript ‘32a’) en het Franse typoscript ‘La vraie valeur des oppositions’ (typoscript ‘32b[1]’). Ook in de brief aan Motherwell geeft Von Wiegand ‘The Nature of Oppositions’ als titel. Een tekst van Mondriaan met deze titel is niet ontdekt; we vermoeden dat Von Wiegand in 1947 haar dagboeknotities heeft geraadpleegd en de titel ‘the Nature of Oppositions’ heeft overgeschreven in de brief aan Motherwell. Ook hier bedoelt zij de tekst *The true value of oppositions in life and art*.

In de brieven van Mondriaan aan Von Wiegand wordt niet gesproken over *The true value of oppositions in life and art*.¹⁸

The true value of oppositions in life and art is niet gepubliceerd. Holtzman en James zeggen dat zij een vertaling presenteren van een Frans manuscript ‘La Vraie Valeur des oppositions dans la vie et dans l’art’¹⁹. Een manuscript met een dergelijke titel ontbreekt in het Holtzman Deposit. Welk manuscript Harry Holtzman hier bedoelt, is niet duidelijk. We troffen geen Frans manuscript aan in het Holtzman Deposit, alleen Franse typoscripten. Overigens hebben de editoren Mondriaans correcties in het Franstalige typoscript ‘32b[2]’ in de Engelse vertaling opgenomen. Misschien hebben zij zich vergist en bedoelden ‘a French typescript’.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *The true value of oppositions in life and art* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke

¹³ Cursiverig van ons.

¹⁴ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles. Call Number 990024: ‘Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941’. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

¹⁵ Robert Motherwell (1915-1991), Amerikaans kunstenaar; edituur van ‘The Documents of Modern Art’, uitgegeven bij Wittenborn Art Books.

¹⁶ Voor de volledige tekst van deze brief, Digital Appendix: Supplements 101-4 - Letter Von Wiegand to Motherwell – May 28 1947. Vindplaats brief: George Wittenborn, Inc. Papers, Series I: Correspondence, Subseries A: The Documents of Modern Art, Folder: I.A.2, The Museum of Modern Art Archives, New York.

¹⁷ Cursiverig van ons.

¹⁸ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024 ‘Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941’. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

¹⁹ H. Holtzman and M.S. James (eds.). *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian*. Boston, 1986: 283.

Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het ‘Sleutelwoordenregister’²⁰. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *absolute relation of position, annihilation of oppositions, culture of pure relations, duality of oppositions, dynamis equilibrium, equivalent relations, equivalent oppositions, good and evil, harmony, intuition, mutual relations, plastic means, static equilibrium, two principle oppositions of life, unity.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

De tekst *The true value of oppositions in life and art* is beredeneerd gedateerd ‘tweede helft 1941’. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1941 zes schilderijen vervaardigd: B299/319-B304/293²¹. Hij zal tijdens de perioden van het schrijven aan *The true value of oppositions in life and art* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

²⁰ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

²¹ CRII: 403-407.